

gučali. Zdaj hlapci in dekletje nemško govorijo in se besede materne sramujejo; evo bratje! tedaj pa mi slovensčino za mizo posadimo, in jo počastimo, kakor svojo milo mater, da se bomo radi v slovenski besedi pogovarjali, slovensko besedo v svojih shodih povzdigali; tako jo bomo na noge spravili, da ji bo čast v pričo njenih sester.“

Temu primerno tudi poznanjski viksi škof, žl. Przuluski, v razpisu za stran volitev v odborico pravijo med drugim: „Zares je nedvomljiva reč, preljubi, da kakor je po eni strani naša dolžnost, se terdno držati besede Zveličarjeve: „Dajte cesarju, kar je cesarjevega“, kakor tudi nauka aposteljnovega od spoštovanja do oblasti; ravno tako gotovo je po drugi strani, da se nam spodobi, zvest spomin, serčno ljubezen do nekdanjih izročil ohraniti. Po Božjim usmiljenji na sedež sv. Adalberta poklicani, krog kterega se je naš narod od nekdanj v resnih časih zbiral, nikakor ne moremo opustiti, vas opomniti, da je naša dolžnost, šege, jezik in zgodovinske izročila braniti. Saj vam je po mednarodovskih zavezah in slovenskih kraljevih obljubah v tej zadevi vsa svoboda zagotovljena za serce in vést. V ti reči moramo tolikanj bolj določeno besedo izreči, ker se od druge strani slišijo glasi, ki prave misli in to samo reč z graje vredno napčno rabo pomešajo, ter ljubezen do narodovnosti nejeversko čutilo imenujejo.“

Toliko bodi rečeno za slehernega naroda pravice in lastuje, pa le zato, da se vsi — Slovani, Nemci ali Italijani in Madžari — med seboj porazumemo in tolikanj bolj po keršansko ljubimo ter smo edini — viribus unitis — eno Božje in avstrijsko ljudstvo.“

Deklamacije iz 1. besede ljubljanske narodne čitavnice.

Hrast in lipa.

Alegorija.

Sanjal v dragi sem zeleni;
V sanjah se je približala
Krasna Vila in je meni
Tako milo šepetala:

Hrast je lipo ogovoril:
„Mnogo let že tu stojiva
Tiho, mirno, brez razpore,
Ti pa sedaj preširoko
Veje svoje raztezujes!
Previsoko glavo svojo
Protí jasnem' nebu dvigaš!
Še obnebe mi zakrivaš!
Vejam mojim rasti braniš!
Tvoje korenike k mojim
Pod skalovjem so prederle,
Bodo mojim pot zaperle,
Morda jih celo zaterle!
Velikansko deblo moje
Se viharju ne pripogne,
Gromu, tresku se upira.
Ti pa si le šibko dreve!
Jaz sem terd ko večna stena,
Pod menoj še morje stoka,
Z mano se ne mériš reva!“

Cuj, moj dragi! kaj pa lipa
Hrastu možko odgovarja:
„Če dvigujem kviško glavo,
Če razširjam krasno veje,
In če silim gor do neba,
Ti nikdar ne bodeš branil!
Tudi mene solnce greje,
Tudi meni luna sije,

Tudi na me rosa pada,
Z dijamanti me posiplje!
Tudi moj život je krepek,
Čelo krepko, serce krepko!
Senca moja pa je večja
In hladnejša je ko tvoja!
Deblo moje dá podobe,
Cvetje moje blago zdravje!
Če pa veje moje v tvoje,
Korenike moje v tvoje
Silijo, ne bom branila!
Braní ti, če ti je dano!
Ti po svoje! Jaz po svoje!
Brez prepira, brez sovraštva!
Svobodna sta zrak in zemlja!
Rastla bodem na široko,
Dokler večno Bitje ukaže!“
Da bo tudi kviško gnala
In še krasnejše cvetela,
Bom junaško, z gorkim sercom,
Bom nenehoma skerbela!
Ti pa sin moj, pojdi k bratom,
Pojdi tje med sestre zale,
Ki v čitavnici si prvič
Bodo danes roke podale!
Reci jim, da jih objemljem,
Reci jim: „Zložite se!“
„Kri ni voda!“ „Slava kliče!“
„Le naprej!“ „Ne vdajte se!“
In dopolnil sem, kar Vila,
Mi do Vas je naročila!

Miroslav.

Hvala malih.

Po českem Rubesa prosto poslovenil J. Železnikar.

Kar je malo,
Res je zalo,
Res je ljubo, čeversto, blago,
Milo, dobro, Bogu drago.
Da so lepši majheni

Kakor grozni velikani,
To, preljube séstrice
Ino vi, gospodje dragi,
Vam jez hočem dokazati, —
Dajte le me poslušati!

Majhen vojak
Je korenjak,
Pa se vruga ne boji —
In če u boji
U ognju stoji,
Čez-nj kugla le leti.

Velik vel'ko moč ima, —
To je res. — pa da bil je velikan
Tud' od majhnih že kloftan;
To lagati se ne dá,
To uči nas sto povest,
To tud' pravi knjiga zlata —
Velikana Goliata
Mali David je pobil.

Pravijo možu: križ je žena!
Pa ta reč je le izmišljena —
Možje tako govore —
To je res!
Kdor se oženiti hoče,
Naj ne joka in ne stoče,
Ako ženka malo zvoli; —
Bolj' je križek kakor — križ!

Vsak človek večkrat pada,
Vsak'mu dana ta navada —
To resnica večna je!
Al če velik pade, hudo pade,
Majhen, res, da tudi pade,
Pa — z visoc'ga nikdar ne!
Majhen se povsod pripravi,
On nikjer na poti ni, —
Velik rad se zaleti,
Udari se, da ga boli.

Nježen zmir je otročiček,
Tudi jagučiček, kozliček,

Res je nježen, res je zal,
Ker je majhen le ostal,
Oven, kozel pa nasproti
Vsac'mu vedno je na poti.

Če mož ženo rad ima
Pravi ji „ženičica“!
Če pa žena ljubi moža,
Se smehljá mu, in ga boža
In mu pravi: „ljubiček“,
Dragi, zlati „možiček!“

Majhnemu veliko treba ni,
Iz malega si srečo kuje;
Majhen malo potrebuje,
Mal' pijače, mal' jedi,
Mal' obleke, malo spi, —
Grob tudi majhen, ko zaspí,
In mertev mirno, sladko spi,
Ker zemljica ga ne teží, —
Sej tudi on je ni težil,
Ker majhen le je bil.

Pa čmu bi toljko dokazvala,
Raj' bom dokaz v kraj dognala,
Dokazov je, pri moji vesti! —
Več že, kakor sem mala jest, —
Malo sem se zamotala,
Dobro je, da sem le mala —
Zamóta malih je le zamótica,
In jez le majhna majhna deklica.

Če le sem hvalo Vašo zadobila,
Si danes družega ne bom vošila; —
Majhen velike hvale ne želi,
Majhen se hvale majhne veseli!
Dajmo tedaj majhno hvalo
Vsemu, kar ja koli malo!

Pisma slovenskega turista.

V.

Še kakor mali deček sem z veliko radostjo ogledoval podobo Kranja, kakor je v Ljubljani namalan v zgornjem muzeji po slavnem profesorju Hajne-tu, ki se je v Kranji rodil. Al še z večim veseljem sem si letos ogledal Kranj kakor je od „stare pošte“ do „pungerta“. Že v Terziču so mi v enem kraji rekli, da Kranju nasproti jo moramo Terzičani bolj na nemško vleči, ker Kranjci preveč cikajo na slovensko. — Bilo je ravno po birmi, ko pridem sem v prvo gorensko mesto; brati je bilo še na velikem vencu, ki so ga gospodu škofu na čast napravili, z velikimi tribojnimi čerkami na beli podlagi: „Slava!“ Tudi zastave in zastavice so še okoli stale, vse rudeče-modro-bele. Tako se je Kranj ta dan popolnoma in očitno naroden pokazal. Se vé, da je pri taci okolišinah največ na mestni glavi — županu — ležeče, da ta vse osnuje, vredi in narodni značaj razvije, ker zares poštenega narodnega moža nobene zapreke ne zadržujejo, da bi skrival, kar ima pravico se pokazati na belem dnevu. V sredi mesta sem najdel starega vseučilišnega tovarša, ki je bil vedno poln burk in nan večkrat v veseli družini dokazoval, da njegove persi nepopisljiv ponos navdaja biti kranjski „purgar“, ker imajo tako visok in starodaven stolp (turn). Vzel me je pod pazdih in me naravnost peljal ogledovat velikana od obličja do obličja, kako zadovoljno v svoji temnosivi, častitljivi obleki, enako staremu varhu in pastirju na svojo čedo gleda, ki mu je zvesta ostala in se nikdar izneverila ni. Pravit mi je moj učeni tovarš nadalje, da v plesnjivi, zlo zamazani pratiki, kjer se že nobena številka več ne pozná in ki jo je po svojem starem očetu podedoval, je bral prerokovanje, kako se je stolp v pretečenem stoletju nekemu zlo brunemu kranjskemu „purgarju“ v spanji prikazal ter mu naznanil, da bi mahoma obledel in v eni noči se sam pobelil, ako bi Kranjci zatajili svojo narodnost; mogoče bi bilo, da bi se oslavljeni sivec omamljen po taki sramoti poderl in pri ti priči velik kos mesta poterl. Nadaljeval je

burkasti tovarš, da to prerokovanje vsakemu somestjanu manj stanovitnega značaja večkrat natanko razlaga prav resnega obraza. Tudi moje krohotanje se kmalo v resnobo spremeni, ko „dominus magister“ (tako smo tovarša na vseučilišču nazivali) skrit predalec pratike razvije in mi čudne živali in hieroglifike pokaže. Bil je namalau popir v podobi časnika, zraven pa neizrečeno meršav volk, ki je neznano básno in ljuto gledal in zobe kazal, z eno tace je v črnilu namočeno pero držal. Pod njim je bil narisana črnkasto-siv osel z neznanimi dolgimi ušesi, na obličju je imel pa izrek, kakor da bi še huje mislil rigati od onega v Noetovi barki. Tudi je držal pero v taci, zraven podobne časnika. Odspod teh dveh je bil viditi možicelj v črnem fraku, s cilindrom na glavi, jako podoben Schulze-tu v „Kladerradatsch-u“. Tudi ta je držal veliko pero v roki zraven časnika. Nepopisljivo radoveden poprašam tovarša preroka, kaj te prikazni pomenijo? Začne mi razlagati po hieroglifih, v katerih je prerokovanje pisano: da bodo prišli časi za naš narod nove turške vojske na dušnem polji. Kakor so kervolačni janičari našo deželo napadali in požigali, bodo prišli včasih narodne zavesti slovenskega naroda v naše glavno mesto janičari iz ptujih dežel, ki bodo pod krivimi znamenji v nemških novinah v „korespondencah“ narod neprenehoma napadali, obrekovali, zasmehovali in čez njega lagali, čeravno si vsi svoje trebuhe s slovenskim kruhom sitili bodo. Najbesnejega pomeni meršav volk, to je: Izengrim*), ki se bo celó iz daljnega severja v Slovensko priklatil in bode z vsemi štirimi v mnogoterih časnikih narod napadal enako steklemu volku iz Besarabije. Druga dva, v oslovski podobi, znana pod imenom „Ajzele“ in „Bajzele“, bosta na svojem romarstvu prišla tudi na slovensko zemljo ter po vseh kotih laži in zvižaje iskala, da jih bosta v časnike pošiljala, da si tako zaslužita vsaki dan kakošen goldinarček, časniki pa, ki živijo od „škandala“, si tudi z njunimi korespondencijami na noge pomagali. Še več družih takih pajdašev je bilo v različnih podobah Esopovih fabul viditi v tej stari priliki, ki mi jo je prijatelj kazal. Al, pravi prerokovaje nadalje, kakor so janičari z vso škodo le pogumnost in hrabrost naroda že bolj ukoreninili, bodo korespondenti janičari plamen zavesti in ponosa pri narodu še bolj podpihnili. In kakor so Slovenci silno turško moč pri Sisku uničili, da se še v Hasan-pašetovem plajšu maša v Ljubljani bere, ravno tako — naprej so bile pa čerke tako zamazane, da ni mogel tovarš nič izduhtati.

Vprašam tovarša, ali mi pratiko prodá in za koliko, ker bi jo kakor domorodec rad ljubljanskemu muzeju daroval, kjer bi bila lahko marsikomu v prid. Al zaverne me na veliko žalost, da se ne more po nobeni ceni od tacega talismana ločiti.

Da se kavarna sredi mesta obiše, kadar je že človek v Kranji, se samo po sebi razume. „Ost und West“, kateri še ne sme v terziški parlament, tukaj vlada in gré iz roke v roko. Samo ena natarca, ki se je z Dunajem ponašala, kjer se je enmalo lerchenfeldskega narečja prisvojila, je v veseli fantazii živela, da se je, hvala bodi Hans Jörgelnu, slovenščine za vekomaj znebila. Ko me popraša, s čem bi mi „aufwortala“, ji nalašč odgovorim: „niks tajč, ja sem Srbin“; in lejte se! mahoma jo natura premaga in tako naglo ji je jeziček po loški tekkel, da jo „dominus magister“ krohotaje vpraša: ali si je na Dunaju „z zéklom ali z kólcom“ slovenski iz glave zbijala? Na vprašanje, ali nimajo „Preše“, mi zaverne, da se zdaj ni mogoče več naročiti zavoljo neporazumljenja, ker je Avgust pozabil, kje je Slovensko, na pošti pa v „Tomanijo“ naročil ne sprejemajo. Da pri taci okolišinah bolj zastarani in si vedno dosledni mandarin, posebno tisti s kitami do tal, več take čitavnice obiskovati ne morejo in da si za dušno pašo

korespondencije Ajzela ali Bajzela za se ekstra deržé, mi ni treba pripovedovati.

Ko sem tako znamenitosti starodavnega stolpa do nizke kavarne ogledal, se je večer počasi približal; blede, tolikokrat zasmehovana luna se je prikazala; začele so me resne misli navdajati in romal sem, bravec, lahko vgameš, na kraj, kjer stoji spominek z besedami:

„Ena se tebi je želja spolnila,
V zemlji domači da truplo leži“,

kjer počiva pesnik, ki je nosil v sercu britkosti in tuge nesrečnega svojega naroda. V vsaki Prešernovi verstici so vrisane besede, ki jih bivši vrednik od „Südslav. Zeitung“ in prvi hervaški publicist o Slovencih izrazuje:*) „Če se ozremo na naše najbližje slavenske brate in sosede na Avstrijskem, ki so kri iz naše kervi, naše gore list — namreč na Slovence na Kranjskem, Štajarskem, Koroškem, Istrijskem, v Gorici in kakor se še vse te pritlikovske, zgodovinske individualitete imenujejo, v ktere so nemški centralisti slovenski narod razdelili, bomo zakliknili: kaj ste vi z vašo nesrečno politiko iz tega naroda naredili! Pa roka se nam trese, pa serce nam tolče in nas opominja ta predmet opustiti, ker sicer bi naše besede narastle v tožbo, v strašno tožbo zoper vas centraliste, pri kateri tožbi bi se vam moglo serce pretresti, ako bi to serce tudi kamenito bilo!“

Akoravno Prešern v svojih pesmih otóžnost in bolečine svojega serca prepeva, le vedno s tem težnje in bolečine celega naroda zadeva. Premišljeva je na grobu Prešernovem nepopisljivo ceno poezij njegovih, zasije luna — in sladka melodija rajske njegove pesmi „Luna sije“ mi udari na serce, da pozabim Izengrima, Ajzela in Bajzela in vseh njenih pajdašev. Brez dvombe smemo vrediti Prešerna v versto slovanskih pevskih velikanov in reči: Kar sta Rusom Puškin in Lermontov, Poljakom Mickiewicz itd., to je nam Jugoslavenom Prešern. In ko bi poezije njegove kdo tako mojstersko v kak ptuj jezik prevodil, kakor je slavno znani nemški pesnik Friderik Bodenstedt s svojim izverstnim prevodom Puškina in Lermontona poprej neznan, prekrasni svet rusovske poezije svojim domorodcom odperl, bi se svet zavzel, da ima tacega pesniškega kralja v svojem slovstvu narod, kateremu je bilo nedavno rečeno, da vsa bogatija njegovega slovstva obstaja iz enega majhnega katekizma od nekega Balznika.

Valt. Zarnik.

Dopisi.

Iz nemškega Štajarskega 26. nov. P—c. — Pač prav imate, ljube „Novice“, ko bi se dalje branili zoper take vrage, kakor je „Tagespošta“ & Comp., ki je žvekala unikat o našem „programu“, ki ste ga, ljube „Novice“, pač zares vsem Slovencom iz serca vzele, kakor stara baba v zapečnjaku. Tudi pošteni Nemci pravijo, da take kvante v eno mer so že „fad“. — Zdaj pa mi še rešite zagonetko. Kako to? da je unidan nek nemšk časopis prinesel na herbtu pod svojim zavitkom cel kup slovenskih novinskih listov terdemu pa inace sovsema poštemu Nemcu? Debelo je gledal Nmec 5. in 6. list „Slov. Prijatla“, pa tudi 12., 13. in 14. list „Glasnika“, 6. list „učit. Tovarša“, 11. in 12. list „Danice“ bili so mu gotovo bela vrana; nekako bolj znane so mu bile „Novice“, katerih mu je prišel 20., 21., 22., 23. in 24. list, in od katerih je že gotovo marsiktero černo in debelo bral v nemških lažnjivih novinah. Pridjana je bila tudi 15. pòla občne povestnice in 10. in 11. pòla stenografičnih zapisov o sejah deželnega zbora v Ljubljani.

Iz Savinske doline 21. nov. R. — Pri nas se tudi prosti ljudje čedalje bolj zavedajo, da brez enakopravnosti noben narod ne more biti srečen; spričba tega je, da se

*) Pag. XLV. iz brošure v nemškem pisane: „Die Idee der Gleichberechtigung von J. Pravs“ v Zagrebu 1861.

*) Staronemški izrek za „Wolf“.